

Говор високог представника Педија Ешдауна у Народној скупштини Републике Српске

2. новембар 2004.

Господине предсједниче парламента, предсједниче, даме и господо!

На почетку, господине предсједниче парламента, желим да Вам захвалим на прилици да се поново обратим овом часном скупу. Као што знате, од кад сам овдје сматрам да су појављивања пред парламентима у БиХ и одговарање на питања дио одговорности за коју се надам да високи представник има према изабраним представницима народа. Ово није прва прилика. Већ сам вам се обраћао. Наравно, можете спорити да је прошло доста времена од кад сам посљедњи пут имао привилегију да вам се обратим и да одговарам на ваша питања.

Мој говор ће бити веома искрен и прилично кратак. То је зато што желим оставити што је могуће више времена за питања, за која мислим да су најважнија, и зато што је моја порука једноставна.

Готово деценију након рата који је опустошио ову државу БиХ сада стоји пред вратима много свјетлије будућности – као дио модерне Европе и, када за то дође вријеме, као чланица НАТО – а и Европске уније. То је начин, даме и господо – једини начин – да се овој земљи и њеној дјечи пружи сигурност и прилике које заслужују.

Да ли ће нам се та врата отворити или ће закључана, сада зависи од вас.

То зависи од једног питања – а одлука о њему ће се донијети на једном мјесту: управо овдје у Бањој Луци.

А ви добро знате које је то питање. То је једино питање о којем бих желио да вам говорим.

Питање је веома једноставно, то је питање да ли власти Републике Српске у наредних неколико седмица могу прекинути девет година неиспуњавања међународних обавеза према Хагу – девет година током којих РС из темеља крши Дејтонски споразум, од којег зависи постојање саме РС и цјелокупног мира.

Том питању ћу се убрзо вратити.

Али прво желим да вам опишем шта ја мислим гдје се тренутно налази Босна и Херцеговина, и да вам представим шансу која пред њом стоји, шансу коју коју сте ви и ова Народна скупштина помогли да створите. Желим да опишем шансе које су пред нама.

Прије двије и по године, када сам први пут дошао овамо, мало ко би се усудио да предвиди да би до краја 2004. Босна и Херцеговина могла стићи до самих врата НАТО – а и почети дуго путовање које води ка Европској унији.

Али ви јесте.

А они скептични у свијету су изненађени – и импресионирани.

На Босну и Херцеговину се сада почиње гледати не као на безнадежан неуспјех, него као на један од само неколико упечатљивих примјера успјеха мира и стабилизације.

Желим да то истакнем свима вама јер је веома, веома важно. Република Српска и ова скупштина су одиграли огромну улогу, можда и највећу, у отваравању тог успјеха.

Скупили сте политичку вољу и донијели неке јако тешке одлуке, можда теже за Републику Српску И Народну скупштину Републике Српске, него за било којидруги дио БиХ или институцију. Ја сам тога свјестан. Дивим се томе.

Храбро сте омогућили темељиту реформу одбрамбених снага БиХ и

отворили пут ка НАТО-у, који би у супротном остао затворен.

Исто сте учинили реформишући обавјештајне службе.

Признали сте и да вам треба јединствена институција за индиректно опорезивање, за што се ваше вођство борило и која је смјештена овдје у Бањој Луци, како би ова земља била способна да привуче инвестиције и стимулише отварање нових радних мјеста која су јој пријеко потребна. То је кључан напредак који је омогућио овој земљи да се пријави за придруживање Европској унији.

Ништа од овога се не би десило без вашег пристанка; а да се то није десило, врата Европе и НАТО-а би остала чврсто затворена.

И који је резултат ових храбрих и далекосежних одлука?

Па, награда се налази пред вама. Награда вам је достижна.

До идуће године ова држава би се могла придружити НАТО-вом програму Партнерство за мир и почети озбиљне преговоре се Европском унијом о Споразуму о стабилизацији и придруживању, што је први формални корак на путу ка чланству у ЕУ.

Даме и господо, Ово су јако битни кораци. Није претјерано рећи да сте изненадили свијет способношћу да им учините. РС и њено вођство, а посебно ова скупштина – имали су јако велику улогу у њиховом остваривању.

Без тог успјеха и ваше улоге у њему, ова земља не би имала будућности.

Јер будућност у Европи и будућност у НАТО-у су једина будућност коју можете имати. То је једина будућност коју ваши грађани могу да имају, без обзира одакле долазили и гдје живјели.

Зашто?

Једноставно зато што НАТО значи више неће бити рата – а може

ли бити већега дара за сваког грађанина ратом разорене Босне и Херцеговине?

А чланство у Европи подразумијева будућност у којој ви и ваша дјеца можете имати слободу да путујете, умјесто да останете закључани у једној од европских заборављених енклава. У којој ће страни инвеститори на Босну и Херцеговину гледати као на нову шансу, а не на кризно подручје. У којој ви, као европљани, опет можете постати пуноправни чланови европске породице земаља и народа.

То је шанса коју је ова земља сада изборила за себе и она је само неколико седмица, или мјесеци далеко.

И да будем јасан још једном. То није био лак пут. Ја то знам и ја то разумијем. То није био лаган пут за Републику Српску, то није био лаган пут за Народну скупштину РС, али направили сте храбре и напредне одлуке прихвативши ове реформе и омогућивши овакву шансу.

Допустите да вас упитам следеће.

Ако се ништа од овога није могло урадити без вас – зашто се сада плашите да се цијели устав може промијенити без вас?

Зашто дозвољавате да други у вама производе страх о будућности Републике Српске?

Ваша ситуација не може бити јаснија.

Ако поштујете Дејтон, можете се и ослонити на Дејтон.

Ако поштујете Дејтон – не може вам се наметнути промјена устава.

Ја то не могу, све и да желим, а не желим.

Бошњаци то не могу.

Бошњаци и Хрвати заједно то не могу.

То се може учинити само ако се ви слажете – ако се сва три народа слажу.

Ако поштујете Дејтон, једини начин да се промијени Дејтон је договор три конститутивна народа. Не постоји други начин.

Зашто онда себи допуштате да вас други испровоцирају својим претњама? Они нису ти којих се требати бојати.

Ја рецимо сматрам да ћемо у догледно вријеме морати узети устав у разматрање.

Једна држава не може опстати уколико троши преко 65 посто прихода од пореза које плаћају грађани на органе власти а само 35 посто на саме грађане. Прије или касније нефункционалност државе БиХ постаће највећи извор нестабилности и највећа пријетња будућности БиХ.

Дакле, прије или касније, то ће се морати ријешити. Али не сада, не сада – ништа нам не би требало одвући пажњу са циља, а то је да прође кроз оне двије капије што воде ка Европи и НАТО-у, које се налазе пред нама.

А када прави тренутак за промјене заиста дође – а ја вјерујем да хоће – то се мора урадити заједно са вама, то морате урадити ви – и то се не може урадити без вас.

Под условом да поштујете Дејтон.

Али – даме и господо – ево у чему је проблем.

Ви не поштујете Дејтон. И не поштујете Устав ове земље.

Допустите да вас подсјетим на једну одредбу коју сте донијели ви и ваше вође. Члан 2 став 8 Устава БиХ не може бити јаснији. У њему се каже:

‘Сви надлежни органи у Босни и Херцеговини сарађиваће са... Међународним судом за злочине почињене на територији бивше Југославије...’

То је јасно у вашем Уставу, то је централни ступ самог Дејтона.

Ево тешке поруке.

Сада Ви сасвим јасно и евидентно кршите ту одредбу – и то пуних девет година.

Али ваши представници су се изричито обавезали на поштивање те одредбе у Дејтону и Паризу. Она је садржана у Дејтонском споразуму.

Знате, као што су они и тада знали, шта то тачно значи.

Ево компликоване и тешке чињенице.

Девет пуних година, Република Српска не поштује те одредбе, не само дјелимично, него у потпуности. Као да такве одредбе Дејтона јеноставно не постоје или су писане невидљивом тинтом.

Пуних девет година пропуштата да испуштујете вашу међународну обавезу да срађујете са Хашким трибуналом.

Нема другог начина да се то каже.

Пуних девет година, власти Републике Српске пропуштају да сарађују барем у најмањој мјери у привођењу Радована Караџића и Ратка Младића.

Пуних девет година нисте ухапсили ни једног ратног злочинца.

То није само показивање презира према међународном праву или опирање прихватању принципа Европе којој се желите придружити, то је израз крајњег презира према односвном принципу Дејтонског споразума.

Питам се сада шта бисте рекли ви уколико би један од остала два конститутивна народа у Босни и Херцеговини пуних девет година пропуштао да испуни један од кључних услова Дејтона.

Питам се какве бисте кораке затражили од међународне заједнице

да учини у таквим околностима?

Па, даме и господо, поново смо код тог питања.

Не разумијем зашто допуштате да вас испровоцирају изјаве других људи о уставним промјенама које намају основ у стварности, док стварна опасност заправо није у тим изјавама већ у вашем властитом пропусту да испуните основни задатак постављен у Дејтонском споразуму већ пуних девет година.

Ево тешке чињенице.

Стварна опасност за Републику Српску и њене компетенције не долази из Сарајева – она почива на Бањој Луци.

Дакле, овај посао се коначно мора завршити. Нема другог начина. Без икаквих постављања услова и околишања, без изговора.

Тек неколико седмица је на располагању да се то уради.

Дозволите ми да разјасним једно питање.

Желим да успијете у томе. Међународна заједница се нада и жели да ви успијете.

Али то можете урадити само ви.

Само то је сада препрека која вас дијели од успјеха.

И посљедња ствар. Неки тврде, међу њима и предсједник Чавић, да је дошло вријеме да се мијења природа ангажмана међународне заједнице у Босни и Херцеговини, тако да тај ангажман буде мање наметљив и подразумеје мање интервенције.

Можда се слажем са тим и више него што можете замислити. Можда се приближава тренутак кад би се то требало догодити. Можда је предсједник Чавић у праву.

Ево о чему се ради. Оног момента када Босна и Херцеговина прође кроз улазна врата НАТО-а и ЕУ-а на путу ка Европи, улога

међународне заједнице овдје се мора промијенити – зато што се Босна и Херцеговина може прикључити Европи само као потпуно суверена држава. То значи измјену мог посла и измјену посла међународне заједнице.

Дакле, уколико је то оно што ви желите, а надам се да јесте, онда се постарајте да нас проведите кроз те двије фазе што прије.

То је у вашем интересу, у интересу сваког грађанина и у интересу потпуно суверене БиХ, са мање уплитања међународне заједнице. Дозволите да вам још једном кажем, то би требало да буде питање само неколико мјесеци, дакле, проведите нас кроз те двије фазе што прије.

Ово је моја једина порука за данас.

Господине предсједниче скупштине, господине предсједниче, једна велика препрека, само једна, дијели вас, вашу дјецу и ваше унукe од пута успјеха, за који сте се тако много трудили.

Ви знате која је то препрека.

Ви је морате уклонити.

Не одгађајте више.

Једноставно урадите то.

Молим вас.

Ускоро.

Хвала вам.